

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ฟีโอดอร์ มิคาอิลโลวิช ดอสโตเยฟสกี (Fyodor Mikhailovich Dostoyevsky) เป็นนักประพันธ์เอกชาวรัสเซียมีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ. 1821 – 1881 ในช่วงเวลานี้อาณาจักรรัสเซียกำลังได้รับผลกระทบจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และอุตสาหกรรมและการปฏิวัติของยุโรปตะวันตก ผลกระทบดังกล่าวนี้นอกจากจะทำให้วิถีชีวิตของผู้คนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงแล้วยังส่งผลต่อความรู้ทางจิตวิทยาและกลวิธีในการประพันธ์นวนิยายอีกด้วย ดอสโตเยฟสกีได้แสดงออกถึงความพยายามที่จะถ่ายทอดสภาวะภายในของมนุษย์ออกมาในรูปแบบของวรรณกรรม งานวรรณกรรมของดอสโตเยฟสกีจึงมีลักษณะที่แตกต่างจากวรรณกรรมแนวสมจริง (Realism) ที่มุ่งถ่ายทอดความจริงที่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยประสาทสัมผัส และตรรกศาสตร์ อันเนื่องมาจากอิทธิพลของวิทยาศาสตร์ ดอสโตเยฟสกีปรารถนาที่จะสร้างวรรณกรรมที่ก้าวไปไกลกว่านวนิยายแนวสมจริงของยุโรปตะวันตก เขาได้เรียกนวนิยายของตนว่าเป็นนวนิยายแนวสมจริงที่เหนือกว่า (Higher Realism)¹ ผลงานของดอสโตเยฟสกีได้รับการยกย่องเป็นพิเศษในด้านที่เป็นผลงานวรรณกรรมที่สามารถสำรวจจิตมนุษย์ได้อย่างลึกซึ้ง อี.เอ็ม.ฟอสเตอร์ (E.M.Forster) นักประพันธ์และนักวิจารณ์ผู้มีชื่อเสียงถึงกับเคยกล่าวเอาไว้ว่า

... ไม่มีนักประพันธ์ที่ใช้ภาษาอังกฤษผู้ใดจะสามารถสำรวจจิตวิญญาณของมนุษย์
ได้ลุ่มลึกเทียบเท่าดอสโตเยฟสกี...²

ผลงานของดอสโตเยฟสกีเริ่มเป็นที่รู้จักของผู้อ่านชาวไทยเมื่อ กุหลาบ สายประดิษฐ์ นักคิดนักเขียนคนสำคัญของนามปากกา “ศรีบูรพา” ได้กล่าวถึงชีวประวัติและผลงานของดอสโตเยฟสกีเอาไว้บางส่วนในนวนิยายเรื่อง *สงครามแห่งชีวิต*³ และในเวลาต่อมาผลงานของดอสโตเยฟสกีก็ได้รับการแปลออกมาเป็นภาษาไทยอย่างสม่ำเสมอ

¹ Ernest J Simmons, *Introduction to Russian Realism* (Bloomington: Indiana University Press, 1965), p. 104.

² G. Steiner, *Tolstoy or Dostoevsky* (Chicago: The University of Chicago, 1985), p. 7.

³ ตรีศิลป์ บุญขจร. *นวนิยายกับสังคมไทย* (กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์, 2523), หน้า 33 - 44.

คอสโตเยฟสกีมีผลงานเป็นจำนวนมากทั้งในรูปแบบของบทความ เช่นผลงานที่มีการนำมารวมเล่มในภายหลังชื่อว่า *The Diary of a Writer*⁴ ในรูปแบบของเรื่องสั้น เช่น *ปริศนาชีวิต*⁵ เป็นหนังสือรวมเรื่องสั้นขนาดยาวจำนวน 2 เรื่องไว้ด้วยกันคือ *A Meek One* และ *Mister Prokharichin* ในรูปแบบนวนิยาย เช่น *รักของผู้ยากไร้* (*Poor people*)⁶ *ตัวจริงตัวปลอม* (*The Double*)⁷ *คืนสีขาว* (จากความทรงจำของคนช่างฝัน) (*White Nights*)⁸ *บันทึกจากใต้ดินสังคม* (*Notes from the Underground*)⁹ *รอยอับยศ* (*The Insulted and Humiliated*)¹⁰ *อาชญากรรมกับการลงทัณฑ์* (*Crime and Punishment*)¹¹ *อีเดียด* (*Idiot*)¹² *เดวิลส์* (*Devils*)¹³ และ *พี่น้องคารามาซอฟ* (*The Brothers Karamazov*)¹⁴ เป็นต้น

ผลงานของคอสโตเยฟสกีดังที่กล่าวนี้ล้วนเป็นผลงานที่ทรงคุณค่าและเป็นผลงานที่มีการนำมากล่าวถึงอย่างต่อเนื่องเสมอมา ผลงานที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผลงานชิ้นหลัก ของคอสโตเยฟสกีที่วิพากษ์พันธะฉบับนี้นำมาวิจัยได้แก่ นวนิยายเรื่อง *อาชญากรรมกับการลงทัณฑ์* *อีเดียด* *เดวิลส์* และ

⁴F.M. Dostoevsky, *The Diary of a Writer*. trans. Boris Brasol (Newyork: Octagon Books, 1973).

⁵ฟิโอดอร์ คอสโตเยฟสกี, *ปริศนาชีวิต*. แปลโดย รติกร กิริติ (กรุงเทพฯ: สมิต ชูวรรณกรรมคลาสสิก, 2542).

⁶ฟิโอดอร์ คอสโตเยฟสกี, *รักของผู้ยากไร้*. แปลโดย สิทธิชัย แสงกระจ่าง (กรุงเทพฯ: ดวงกมล ชูวรรณกรรมต่างประเทศ, 2520).

⁷ฟิโอดอร์ คอสโตเยฟสกี, *ตัวจริงตัวปลอม*. แปลโดย ศ.ศุภศิลป์ (กรุงเทพฯ: สมิต ชูวรรณกรรมคลาสสิก, 2537).

⁸ฟิโอดอร์ คอสโตเยฟสกี, *คืนสีขาว* (จากความทรงจำของคนช่างฝัน). แปลโดย สิทธิชัย แสงกระจ่าง (กรุงเทพฯ: ดวงกมล ชูวรรณกรรมต่างประเทศ, 2520).

⁹ฟิโอดอร์ คอสโตเยฟสกี, *บันทึกจากใต้ดินสังคม*. แปลโดย ศ.ศุภศิลป์ (กรุงเทพฯ: สมิต ชูวรรณกรรมคลาสสิก, 2536).

¹⁰ฟิโอดอร์ คอสโตเยฟสกี, *รอยอับยศ*. แปลโดย กิติมา อมรทัต (กรุงเทพฯ: สมิต ชูวรรณกรรมคลาสสิก, 2537).

¹¹ฟิโอดอร์ คอสโตเยฟสกี, *อาชญากรรมกับการลงทัณฑ์*. แปลโดย ศ.ศุภศิลป์ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมิต ชูวรรณกรรมคลาสสิก, 2537).

¹²ฟิโอดอร์ คอสโตเยฟสกี, *อีเดียด*. แปลโดย รติกร กิริติ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมิต ชูวรรณกรรมคลาสสิก, 2541).

¹³Fyodor Dostoevsky, *Devils*. trans. Michael R Katz (Newyork: Oxford University Press, 1992).

¹⁴ฟิโอดอร์ คอสโตเยฟสกี, *พี่น้องคารามาซอฟ*. แปลโดย สดใส (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หนังสือ, 2536).

พี่น้องคารามาซอฟ ผลงานเหล่านี้เป็นผลงานที่คอสโตเยฟสกีเขียนขึ้นในช่วงวัยกลางคน ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของจุง(Carl Gustav Jung)มีความเห็นว่า คนที่อยู่ในวัยกลางคนนี้เป็นวัยที่มีความลุ่มลึกทางสติปัญญา เมื่อคอสโตเยฟสกีได้เขียนนวนิยายเหล่านี้ขึ้นชีวิตของเขาได้ผ่านพ้นประสบการณ์ชีวิตมาอย่างโชกโชน ประสบการณ์ของคอสโตเยฟสกีที่สำคัญที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายเหล่านี้ได้แก่ การที่พ่อถูกฆาตกรรมและการสูญเสียแม่ไปเมื่อคนกำลังก้าวเข้าสู่วัยรุ่น การมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมือง ประสบการณ์ของการเป็นนักโทษประหาร ประสบการณ์จากการป่วยเป็นโรคลมชัก ประสบการณ์จากการเป็นปัญญาชนนักคิด ประสบการณ์ที่ได้ใกล้ชิดกับนักโทษที่มาจากหลายชนชั้น และประสบการณ์จากการศึกษาศาสนาอย่างเข้มข้น เป็นต้น ทฤษฎีของจุงได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างศิลปินกับผลงานของศิลปิน โดยได้ยกตัวอย่าง เกอเธ่ กวีเอกชาวเยอรมันว่า ผลงานศิลปะมีส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของศิลปิน¹⁵ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่านวนิยายของคอสโตเยฟสกีเป็นเสมือนบันทึกของการแสวงหาคำตอบให้แก่ชีวิตของคอสโตเยฟสกี โดยนำประสบการณ์มาเป็นวัตถุดิบประกอบการใคร่ครวญ ดังที่คอสโตเยฟสกีได้เคยกล่าวไว้ว่า

มนุษย์คือปริศนาอันหนึ่งที่ยังไม่อาจคลี่คลาย และอย่าได้กล่าวว่าเป็นการเปลืองเวลาของคุณ หากคุณสามารถหุ่่มเห่ทั้งชีวิตของคุณในการพยายามที่จะคลายปัญหานี้ ผมให้ความสำคัญกับปริศนานี้เพราะว่าผมต้องการที่จะเป็นมนุษย์คนหนึ่ง¹⁶

สิ่งที่นวนิยายของคอสโตเยฟสกีได้ใคร่ครวญอยู่ซ้ำแล้วซ้ำเล่าคือ ความหมายของความเป็นมนุษย์ นวนิยายของคอสโตเยฟสกีได้แสดงให้เห็นทราบว่า ความจริงของมนุษย์นั้นเป็นเรื่องภายในหรือเป็นเรื่องของจิตวิญญาณ โดยนวนิยายของคอสโตเยฟสกีได้นำเสนอผ่านบุคลิกภาพของตัวละครหลักที่มีพัฒนาการหลังจากที่ได้เผชิญกับสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดวิกฤตขึ้นแก่จิตใจ ดังนั้นการศึกษาแก่นเรื่องเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ในนวนิยายของคอสโตเยฟสกีในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงเป็นการศึกษาถึงพัฒนาการทางด้านจิตวิญญาณของมนุษย์ที่ปรากฏอยู่ในบุคลิกภาพของตัวละครหลัก

ความเป็นมนุษย์ตรงกับคำว่า Humanity ซึ่งมีความหมายว่า คุณค่าและความหมายของการดำรงอยู่ของมนุษย์ที่มีตั้งแต่การดำรงอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ตลอดจนถึงด้วยความรัก ความเอาใจ

¹⁵ Jung, *Modern Man in search of a Soul*. Trans. Dell, W.S. and Baynes, Cary F (London: Routledge & Kegan Paul, 1933). p. 197.

¹⁶ ฟิโอดอร์ คอสโตเยฟสกี, *อาชญากรรมกับการลงทัณฑ์*. แปลโดย ศ.ศุภศิลป์ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สมิต ชุติวรรณกรรมคลาสสิก, 2534), หน้า 17.

ใส่ อันแสดงออกถึงความมีมนุษยธรรมในระดับของบุคคลทั่วไป และคุณค่าและความหมายของการดำรงอยู่ด้วยวิถีชีวิตอันประเสริฐเปี่ยมคุณธรรมซึ่งแสดงออกถึงความมีมนุษยธรรมในระดับสูงยิ่งของพระเจ้า¹⁷ ความหมายของความเป็นมนุษย์ดังกล่าวนอกจากจะได้แสดงให้เห็นถึงทัศนคติในการจำแนกความแตกต่าง ระดับสูงต่ำในการดำรงอยู่ของมนุษย์ในลักษณะที่ใช้ความมีมนุษยธรรมเป็นเกณฑ์แล้วความหมายของความเป็นมนุษย์ดังกล่าวยังได้แสดงถึงการสามารถจำแนกความแตกต่างในการดำรงอยู่ของมนุษย์ด้วยทัศนคติอื่นได้อีกด้วยเช่น ศักยภาพในการเข้าถึงความจริงของชีวิตของแต่ละคนที่แตกต่างกันจึงเป็นเหตุให้แต่ละคนต่างมีลักษณะของการดำรงอยู่ที่แตกต่างกันเป็นคั่น

ตัวละครหลักซึ่งเป็นตัวแทนของมนุษย์ในนวนิยายของคอสโตเยฟสกีต้องเผชิญกับชะตากรรมที่ตนเองไม่อาจคาดคิดไม่ถึง ซึ่งมีสาเหตุทั้งจากข้อจำกัดส่วนตัวและจากผู้อื่นที่เขาได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง ชะตากรรมอันก่อให้เกิดวิกฤตทางจิตใจอย่างรุนแรงนี้ทำให้มนุษย์ต้องมีการปรับตัว การปรับตัวเพื่อเผชิญกับชะตากรรมนี้ได้ส่งผลต่อสภาวะด้านในของมนุษย์อย่างลึกซึ้ง ผลที่เกิดขึ้นจึงนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณในท้ายที่สุด

ตัวละครหลักในนวนิยายของคอสโตเยฟสกีมีพัฒนาการทางจิตวิญญาณที่แตกต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ คุณสมบัติเฉพาะตัวของตัวละครหลักและสภาพแวดล้อมที่ตัวละครหลักผู้นั้นได้เผชิญ มนุษย์ที่มีพัฒนาการทางจิตวิญญาณสูงสุดในนวนิยายของคอสโตเยฟสกีจะมีสภาวะภายในที่สงบ มั่นคง สามารถเผชิญกับชะตากรรมได้โดยไม่หวั่นไหว ถึงแม้ว่าชะตากรรมที่ต้องเผชิญคือ ความตายซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ส่วนใหญ่ต่างหวาดกลัวที่จะเผชิญก็ตาม นวนิยายของคอสโตเยฟสกีเรียกสภาวะนี้ว่าเป็น “สภาวะที่ก้าวพ้นไปจากชะตากรรม”¹⁸ สาเหตุที่ทำให้มนุษย์ในนวนิยายของคอสโตเยฟสกีสามารถก้าวพ้นชะตากรรมได้นั้นเนื่องจาก มนุษย์ผู้นั้นมีคุณสมบัติพิเศษประจำตัวที่ก่อให้เกิดการแสวงหาความเข้าใจในจิตวิญญาณ คุณสมบัติพิเศษนั้นจะตื้นเขินในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในชีวิต นอกจากคุณสมบัติประจำตัวนี้แล้วสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อพัฒนาการในการเข้าใจในจิตวิญญาณนั้นคือ สภาพแวดล้อมทางศาสนา ตัวละครที่นวนิยายของคอสโตเยฟสกีได้ยกย่องให้เป็น วีรบุรุษ (Hero) คือผู้ที่มีคุณสมบัติดังที่ได้กล่าวมา นอกจากนี้นวนิยายของคอสโตเยฟสกียังได้แสดงถึงสภาวะที่มนุษย์ได้พบกับความกลมกลืนทางจิตวิญญาณด้วย ซึ่งสภาวะดังกล่าวเป็นสภาวะที่เปลี่ยนผ่านทำให้มนุษย์ผู้นั้นมีเส้นทางชีวิตเป็นของตนเอง มนุษย์ในอุดมคติของนวนิยายของ

¹⁷ Hornby, A. S, *Oxford advanced learner's dictionary*. edit. Jonathan Crowther (Oxford: Oxford University Press, 1995). p. 582.

¹⁸ ฟีโอดอร์ คอสโตเยฟสกี, *พี่น้องคารามาซอฟ*. แปลโดย สดใส (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หนังสือ, 2536), หน้า 15.

คอสโตเยฟสกีคือ มนุษย์ที่มีสภาวะภายในที่สงบมั่นคง มีจิตใจเมตตาสามารถเชี่ยวชาญความ
 ทุกข์ในจิตใจของมนุษย์ผู้อื่นได้

จากการสร้างบุคลิกภาพของตัวละครหลักในลักษณะนี้เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับทฤษฎี
 จิตวิทยาแนวจิตวิเคราะห์ทำให้พบว่าพัฒนาการทางบุคลิกภาพของตัวละครหลักในนวนิยายของ
 คอสโตเยฟสกีหากได้นำทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Jung ซึ่งได้แสดงถึงทัศนะเกี่ยวกับมนุษย์ไว้อย่าง
 ละเอียดอ่อนลึกซึ้งมาวิเคราะห์บุคลิกภาพของตัวละครหลักโดยเฉพาะพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่
 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Jung ได้กล่าวถึง การค้นพบตนเองอย่างแท้จริง (Self-Realization) ไว้ว่า คือการ
 ก้าวไปสู่ความกลมกลืนทางบุคลิกภาพโดยความกลมกลืนดังกล่าวนี้เป็นความกลมกลืนจากภายใน
 นอกจากนี้ทฤษฎีของ Jung ยังให้ความสำคัญกับศาสนาในฐานะที่เป็นหนทางในการพัฒนาบุคลิกภาพ
 ที่ช่วยให้มนุษย์สามารถค้นพบตนเองได้ ก็จะทำให้สามารถวิเคราะห์ตัวละครหลักที่เป็นตัวแทนของ
 มนุษย์ในอุดมคติของคอสโตเยฟสกีที่ได้อาศัยแนวทางแห่งศาสนาในการพัฒนาบุคลิกภาพของตน
 ได้อย่างลึกซึ้งชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าการนำทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Jung มาวิเคราะห์พัฒนาการ
 ทางบุคลิกภาพของตัวละครหลักในนวนิยายของคอสโตเยฟสกีจะช่วยก่อให้เกิดความเข้าใจในแก่น
 เรื่องเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ในนวนิยายของคอสโตเยฟสกีได้ชัดเจนขึ้น นอกจากนี้จากการสำรวจ
 ผลงานที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมของคอสโตเยฟสกีทำให้พบว่ายังมีการศึกษากันเป็น
 จำนวนน้อยถึงแม้ว่าผลงานของคอสโตเยฟสกีจะได้แพร่หลายอยู่ในวงวรรณกรรมไทยมาเป็น
 เวลานานแล้วก็ตาม จากการสำรวจผู้วิจัยพบว่าการศึกษางานของคอสโตเยฟสกีมีจำนวน 6 ชิ้นคือ
 การศึกษาผลงานเรื่อง *รักของผู้ยากไร้* ของตรีศิลป์ บุญขจร เป็นการศึกษาในด้านอิทธิพลของผลงาน
 ของคอสโตเยฟสกีที่มีต่อวงการวรรณกรรมไทย¹⁹ การศึกษาแนวคิดเชิงการเมืองของคอสโตเยฟสกี
 ที่ต้องการนำเสนอถึงการค้นหาคุณค่าและความหมายของชนชาติรัสเซีย ของ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ²⁰
 การศึกษาในเชิงปรัชญาที่เน้นการตระหนักถึงคุณค่าและความหมายของการมีชีวิตอยู่ ของ ไชยันต์
 รัชชกุล ซึ่งเป็นบทนำในนวนิยายจำนวน 3 เรื่องคือ *ตัวจริงตัวปลอม*²¹ *บันทึกจากใต้ถุนสังคม*²² และ

¹⁹ตรีศิลป์ บุญขจร, *นวนิยายกับสังคมไทย*, หน้า 33 - 44.

²⁰ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, *วรรณกรรมในชีวิต: ชีวิตในวรรณกรรม* (กรุงเทพฯ: มิ่งมิตร, 2539), หน้า 113 - 122.

²¹ฟิโอดอร์ คอสโตเยฟสกี, *ตัวจริงตัวปลอม*, แปลโดย ศ. สุกศิลป์ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมิต ชุด
 วรรณกรรมคลาสสิก, 2537), หน้า 7 - 16.

²²ฟิโอดอร์ คอสโตเยฟสกี, *บันทึกจากใต้ถุนสังคม*, แปลโดย ศ. สุกศิลป์ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมิต ชุด
 วรรณกรรมคลาสสิก, 2536), หน้า 13 - 20.

อาชญากรรมกับการลงทัณฑ์ การศึกษาในเชิงมนุษยนิยมที่กล่าวถึงการจำแนกประเภทของมนุษย์ของคอสโตเยฟสกี ของเสกสรร ประเสริฐกุลซึ่งเป็นบทนำของนวนิยายเรื่อง *พี่น้องคารามาซอฟ*²³

ส่วนของการวิจัยวรรณคดีตามแนวทางจิตวิเคราะห์ จากการสำรวจงานวิจัยของภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบของคณะอักษรศาสตร์ ผู้วิจัยพบว่ามีการศึกษาวรรณคดีตามแนวจิตวิเคราะห์ 2 ฉบับคือ วิทยานิพนธ์ของสร้อยสน สกตรักษ์ในปี.ศ. 2536 เรื่อง *นวนิยายอัตชีวประวัติของโจเซฟ คอนราด : การวิเคราะห์ตามแนวจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ และวิทยานิพนธ์ของ วิภาวี สุวรรณอาสน์ ในปี.ศ. 2543 เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์สกาเลตต์ โอฮารา ใน "วิมานลอย" ด้วยทฤษฎีจิตวิทยา*

จากการสำรวจการศึกษาวรรณกรรมของคอสโตเยฟสกี และการวิจัยวรรณคดีตามแนวทางจิตวิเคราะห์จึงทำให้กล่าวได้ว่า ยังไม่มีการนำวรรณกรรมของคอสโตเยฟสกีมาศึกษาตามแนวทางจิตวิเคราะห์ของ Jung ในประเทศไทย งานวิจัยฉบับนี้จึงเป็นงานวิจัยชิ้นแรกที่ได้ทดลองนำทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Jung มาศึกษาตัวละครหลักในนวนิยายของคอสโตเยฟสกี ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่านอกจากจะทำให้เกิดความเข้าใจในแก่นเรื่องเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ในนวนิยายของคอสโตเยฟสกีได้ชัดเจนขึ้นแล้ว การศึกษาตัวละครหลักด้วยทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Jung โดยเฉพาะในแง่พัฒนาการของบุคลิกภาพที่นำไปสู่การเข้าใจในตนเองอย่างแท้จริงนั้น ยังช่วยก่อให้เกิดความเข้าใจในความเป็นมนุษย์ในด้านที่มนุษย์แต่ละคนต่างแสวงหาความเข้าใจในตนเอง เพื่อทั้งเพื่อก่อให้เกิดความสุขแก่ชีวิตของคนในการดำเนินชีวิตและก่อให้เกิดความสุขขึ้นแก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน แต่เนื่องจากมนุษย์มีความแตกต่างกัน และความแตกต่างกันนั้นมีลักษณะเฉพาะตัวอันซับซ้อนยากที่จะหาข้อสรุปอย่างตายตัวได้ ฉะนั้นการทำความเข้าใจในผู้อื่นด้วยความรักจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการอยู่ร่วมกัน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการศึกษาวรรณคดีเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นสมดังคำที่กล่าวว่า

แท้ที่จริง วรรณกรรม เช่น นวนิยาย มีกลวิธีซับซ้อน และมีโอกาสจะเปลี่ยนแปลงคลี่คลายได้มาก อีกทั้งง่ายในทางที่จะให้ผู้ศึกษามีความรู้สึกประณีตเกิดขึ้น เข้าใจอารมณ์และชีวิตมนุษย์ได้กว้างขวาง ถ้าเราศึกษามนุษย์เฉพาะจากคนที่เรารู้จัก ความรู้เรื่องมนุษย์ของเราย่อมแคบเหลือเกิน เป็นคนทันโลกไม่ได้แน่นอน และถ้าเราจะศึกษามนุษย์เฉพาะจากหนังสือจิตวิทยาและสังคมวิทยา เราก็จะไม่ได้เห็นภาพบุคลิกภาพ ลักษณะของมนุษย์ต่างชนิดได้ก็มากนัก เพราะการศึกษาจากหนังสือจิตวิทยาและสังคมวิทยา จะให้โอกาสใช้แต่สมอง ผู้อ่านไม่ได้ใช้อารมณ์ร่วมเข้าใจเหตุการณ์ต่างๆ เช่น ในการอ่านนวนิยายหรือวรรณกรรมที่อาศัยจินตนาการประเภทอื่นๆ²⁴

²³พีโอโคร์ คอสโตเยฟสกี, *พี่น้องคารามาซอฟ*, แปลโดย สดใส (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หนังสือ, 2536), หน้า 5-10.

²⁴ม.ล. บุญเหลือ เทพสุวรรณ อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล, *อ่านคน - อ่านวรรณกรรม* (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2528), หน้า 21.

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์แก่นเรื่องเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ที่ปรากฏผ่านบุคลิกภาพของตัวละครหลักจำนวนหนึ่งในนวนิยายของคอสโตเยฟสกีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ *อาชญากรรมและการลงทัณฑ์* (*Crime and punishment*), *อีเดียค* (*the idiot*), *เดวิลส์* (*Devils*), และ *พี่น้องคารามาซอฟ* (*the Brothers Karamazov*) โดยใช้ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ คาร์ล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav Jung)

1.3 สมมติฐาน

นวนิยายของคอสโตเยฟสกีนำเสนอแก่นเรื่องเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ เมื่อวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของจุงพบว่ามนุษย์ในนวนิยายของคอสโตเยฟสกีคือผู้ที่แสวงหาความกลมกลืนทั้งความกลมกลืนภายในตนเองและความกลมกลืนกับโลกหรือสภาพแวดล้อม แต่เนื่องจากมนุษย์มีศักยภาพที่แตกต่างกัน ดังนั้นเมื่อนำทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของจุงมาวิเคราะห์บุคลิกภาพของตัวละครหลักในนวนิยายของคอสโตเยฟสกีจึงสามารถแบ่งได้ 5 ลักษณะคือ

มนุษย์ที่ไม่สามารถพบความกลมกลืนได้

มนุษย์ที่มีบุคลิกภาพติดข้อง (Fixation) คือ ตัวละครหลักที่มีพฤติกรรมที่ผูกพันอยู่กับปมในใจของตน

มนุษย์ที่สามารถค้นพบความกลมกลืนได้

มนุษย์ที่สามารถค้นพบความกลมกลืนในตนเองกับโลกได้อย่างลึกซึ้ง คือ ตัวละครหลักที่ก้าวไปสู่ความเป็นคนเต็มสมบูรณ์ (Self-Realization)

มนุษย์ที่ค้นพบความกลมกลืนทั้งในตนเองและโลก คือตัวละครที่เป็นตัวแทนของของผู้ที่ค้นพบตนเองอย่างแท้จริงแล้ว

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของจุงในเรื่องโครงสร้างของบุคลิกภาพ (The Structure of Personality) เรื่องพลวัตของบุคลิกภาพ (The Dynamics of Personality) เรื่องพัฒนาการทางบุคลิกภาพ (The Development of Personality) และประเภทบุคลิกภาพ (Psychological Type) มาทำการวิเคราะห์บุคลิกภาพของตัวละครหลักจาก นวนิยาย 4 เรื่อง ได้แก่ โรดิออน ราสโคนนิคอฟ (Rodion Raskolnikov) จากนวนิยายเรื่อง *อาชญากรรมและการลงทัณฑ์* (*Crime and Punishment*) เลฟ มิชกิน (Lyov Myshkin) จากนวนิยายเรื่อง *อีเดียค* (*The Idiot*) สเตฟาน โทรฟีโมวิช (Stepan

Trofimovich) จากนวนิยายเรื่อง *เดวิลส์ (Devils)* ดมิตรี คารามาซอฟ(Dmitry Karamazov) อีวาน คารามาซอฟ(Ivan Karamazov) อโลชา คารามาซอฟ(Alyosha Karamazov) ซอสติมา(Zosima) จากนวนิยายเรื่อง *พี่น้องคารามาซอฟ(The Brothers Karamazov)*

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

1. สํารวจและรวบรวมข้อมูล
2. วิเคราะห์ข้อมูล
3. สรุปข้อมูลและเรียบเรียงวิทยานิพนธ์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การนำทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของจูมาวิเคราะห์บุคลิกภาพของตัวละครหลักสามารถก่อให้เกิดความเข้าใจในแก่นเรื่องเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ในนวนิยายของดอสโตเยฟสกีได้ชัดเจนขึ้น
2. การเข้าใจแก่นเรื่องเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ในนวนิยายของดอสโตเยฟสกีเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นซึ่งเป็นการสนับสนุนความเห็นที่ว่า การอ่านนวนิยายสามารถช่วยกล่อมเกลাজิตใจของคนเราให้ละเอียดอ่อนขึ้นได้